

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԴԱՐԱՆԻ ԱՅԳԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱՅԼՆ

ԲՈՅՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ (Կանխիկ վճարելի)

Տարեկան բաժնորդագին 30 ֆրանկ
Վեցամսեայ » 15 ֆրանկ
Նամակայ » 7 1/2 ֆր. = Հատը 60 սն.

ԼԸ ՏԱՐԻ

ԹԻՒ ՅՄ

1923 ՓԵՏՐՎԱՐ 21 ԴՆ.

ՊՈՑՄԱՆՆԵՐ

Խմբագրութիւնը եթէ հարկ համարի, համապատասխան կ'աւելցնէ միայն կը հրատարակէ իրեն զրկուած գրութիւնները: Պարտաւոր չէ վերագրանել չհրատարակուած ձեռագիրները:

Ծանուցումներ կընդունուին հայերէն և ֆրանսերէն լեզուով: Ծանուցման 1 միջակ գիրը 2 փոստով կարծէ: 1 գլխագիրը 4 փոստով:

Les annonces en français et en arménien sont reçues au bureau de la Rédaction: Place Alexandre-Labadié, 17

Հիմնադիր
ՄԿՐՏԻՉ ՓՈՐՈՒԹԻՒՆԱՆ

Խմբագիր
ԵՂԻՇԷ ԹՈՐՈՍԵԱՆ

ԲՈՎԱՆԻ ԴԱՎՈՒԹԻՒՆ

Քուլան. — Բարիգահայի մը նստեր. — Հայաստան. — Հայերը փարիզի մէջ. — Հայ մեղսինք. — Ժենիւրալ կոստ. կամարական. — Հայերը Երուսաղէմի մէջ. — Անցուղարձ Մարտիկէն. — Ինչ կըսեն թիւրքերը. — Թիւրքական լուրեր. — Չմիւնի միջադէպը. — Ֆրանսա. — Զանազան լուրեր. — Նուիրատուութիւններ Արմէնիային. — Բանասիրական (Հայ Ժողովրդի բարբերք). — Նոր քաղաքացիական իրաւարարութիւններ. — Ծանուցումներ:

ՔՐԻՊԱՆ

Ռուսական առաջարկը՝ Բուլկանը Հայերուն իբր ապաստան յատկացընելու մասին՝ ուշադրութեան արժաւնացած է հայ և օտար շրջանակներու մէջ:

Տ. Չիլէրին, արեւելեան խնդիրներու կարգադրութեան մէջ Ռուսիայի անհրաժեշտ դերը զգացնելու համար, յայտարարեց թէ Ռուսիա կընդունի որ 500.000 Հայեր գան բնակիչ Բուլկան և Տօն Գետերու միջև գտնուող հողամասին վրայ. և այս ձօնը այնպիսի առեւտրի մը մէջ՝ երբ արդար զանազակիցներ իրենց մէկ քանի հպատակներու և քարիւղի հանքերու սիրոյն համար հանդիսաւորապէս Բաղեցին մեր գաղութը և թողուցին որ հարկը հազարաւոր բեկորներ անապատան մնան և տարադրուին:

Հեռագրական զործակալութիւն. ներքին հարկէ լուրը գունաւորուած ներկայացուցին, ռուսական առաջարկը իբր «Ալլախին Օճախի» մասին վերագրելով: Ալլախին Օճախը մեր ընդունուած համազօր է առեւտրի ազգային ինքնավարութեան և մենք լինք կարծեմ որ Ռուսիա այդ իմաստով կատարած ըլլալ իր ձօնը, եղածը հայ գաղթականներու պարզ ասպնջականութիւն մը պէտք է նկատել, բարեգործութիւն մը:

Դեռ վաղահաս է այս նորարար խարքի քաղաքական նշանակութեան

մասին որոշ կարծիք յայտնելը, մինչև որ չորոշուին գաղթականներու հաստատման իրական և իրաւական պայմանները: Տ. Մոնկուէրի ամի րիկացին արդէն այս նկատմով մեկնած է Բուլկան, տեղական այլ և այլ յարմարութիւնները քննելու. անկէ պիտի անցնի Մոսկուա, այդ մասին Ռուսիայի տրամադրութիւնները լրիւ չօշափելու:

Տրամաբանական չէ որ Ռուսիա Հայերու համար ազգային Օճախ մը հաստատէ այնպիսի տեղ մը որ հայութեան չպատկանիր և չէ պատկանած ընտել Բուլկան իրօք շատ բերրի գաղտնավայր մ'է, Սև ծովի հիւսիսային արեւելեան եզերքին և Ազովի ծովին միջև. ունի նշանաւոր վաճառաշահ նաւահանգիստներ՝ Նոփորոսիք և Սևաթա. ունի և ուրիշ անուանի քաղաքներ, ինչպիսին են՝ Ստավրոպոլ, Եկատերինոստա, Ռոստով, Մայկով և Արմաիր որ գրեթէ զուտ հայաբնակ կեդրոն մը դարձած է: Բայց միթէ այս բոլորով միասին նա բաւարար է Հայոց ազգային ձգտումները գոհացնելու և հայ դատը լուծելու, ինչպէս յայտարարեց Տ. Չիլէրին: Լօղանի մէջ թէ «Մենք մէկ հարուածով լուծեցինք հայ ազգ. Օճախի հարցը»: Բայց ինչպէս:

Արդարեւ Ռուսիա կրնայ լուծել հայ դատը, և այդ՝ կէս հարուածով իսկ. բայց Բուլկանը երբեք լուծում մը չէ, այլ կայան մը գէպի վերջնա. կան լուծում. և յաճախ կայանները դժուարութիւններ կը յարուցանեն, թնճութիւններ կը գոյացնեն վերջնական հանգրուանին հասնելու ճամբուն վրայ: Յամեցում մըն է գէպի որոշ ու իսկական հաշտեցողութիւն ժամ. Եթէ մենք չունենայինք ունեւ ազգային հող, եթէ չունենայինք ունեւ ազգային յոյսի նշուլ, ի հարկէ այդ պարագային Բուլկանը սիրայօժար պիտի ընդունուէր իբր բնակավայր, չլուծող զուխնիս հանգիցեցնելու տեղ: Դեռ կանգուն է Երեւանը. հոն է հայութեան հոծ գանգուածը, հոն է և հայ դատի խարխիւը, Եւ Ռուսիա

իսկապէս կրնայ մէկ հարուածով լուծել հայ դատը Երեւանի սահման. ներքին ընդլայնելով և շնորհելով անոր ինքնուրոյն գոյութեան և ազատ զարգացման իրաւունքը իր բարձր հմայքին ու բարեհաճ պաշտպանութեան ներքեւ: Ռուսիայի համար շատ հեշտ է այս վճիռը արձակել, բայց թիւրքիսի հետ իր քաղաքական պայմանները արգելք կըլլան այդ վեհանձն ժեպտին: Ռուսիա իրօք մէկ հարուածով պիտի լուծէ մեր դատը այն օր երբ հնարաւոր պիտի դարձնէ ցերեւցան Հայերու մուտքը Հայաստանի ընդլայնուած սահմաններէն ներս. հող է հարցին հիմը:

Բայց երկու չարեաց փոքրագործը ընտրելն ալ իմաստութեան նշան է, Եթէ դեռ հնարաւոր չպիտի ըլլայ մեր սեփական բոյնին մէջ տեղաւոր. Եթէ, եթէ դեռ երկար անիմանալի հաշիւներով մեր հարազատ երկրին դռները լայն չպիտի բացուին բոլոր Հայերու առջև անխտիր, տնչուշտ Բուլկանը կրնայ ծառայել իբր առ ժամային ինտակէտ մը մեր գաղաղութիւններու պատասպարման համար: Պէտք չկայ մինչև հարաւային Ամերիկայի անապատները աչք տնկելու. Բուլկանը համեմատաբար հայ ազգային ոգիին ու շունչին շատ մօտիկ վայր մ'է և տեղական զիւրութիւն. ներքին չեն պակսիր, կլիմայական և արդիւնաբերական տեսակէտէն:

Թ. ԵՂԻՇԷ

ԲԱՐԻՉԱՆԱՅԻ ՄԸ ՆՕԹԵՐ

Բարիկ, 15 փետր. 1923

Այսօր, կէսօրէ վերջ ժամը 4 1/2 ին. Ալլախը հաղթական ընկերութեան սըրաֆին մէջ տեղի ունեցաւ հրապարակային ժողով մը ի նպատակ «Արեւելեան գէպերու գոհացում»:

Ժողովին կը նախագահէր Բարիկի կաթողիկ հոգևոր պետ Կարգինայ Տիպուա. Բանախօսներն էին Վիթթու Պէտառ՝ Ժերակոտական, Գեղապատիւ Լաթիէ՝ արեւելեան կաթո

լիկ հաստատութիւններուն վարիչ, Խարայէլ Լէվի՝ Ֆրանսայի բարու. նապետ և Մօսկու Պառէ՝ Ֆրանսական Ազգայնական անդամ և երես. փոխան:

Սրահը լեցուած էր խուռն բաղ. մութեամբ և շատերը, չկրնալով տեղ գտնել, դուռը մնացած էին: Հանգիստականներուն մէջ կը նշմարուէին գնդապետ Պառէմօն՝ Կիլիկիայի նախ. կին կառավարիչ, Հայր Բուատըպառ (Նախկին հազարապետ) որ Հայաստանի Ֆրանսական զինուորական առաքելութեան կարեւորագոյն ան. դասնէրէ մին եղած է, բազմաթիւ Ֆրանսական, հայկական, յունական անձնաւորութիւններ:

Նախագահի բացման ճառէն վերջ խօսք առաւ Վիթթու Պէտառ. կար. մէր իսկապէս արեւելեան խնդիրներու ալիք մասնագէտին ճառը ամբողջութեամբ հրատարակել: Նա թրքական դարաւոր սարսափները պատմեց, ակնարկութեամբ մը խորազանցեց իր փրկի դէպքի մասին պաշտօնական տեղեկագրին հեղինակներուն կամաւոր կուրուքները և հաստատեց որ եթէ թիւրքը պնդէ իր ներկայ քաղաքականութեան վրայ, «5 տարի շանցած» պիտի կրէ իր պատիժը «Սկիւթոս»ին ձեռքէն: «Սկիւթոս»ին անունը, առեւցուց, առաջ Տար էր, իսկ հիմա Լէնին: Անվերջ ծափա. հարութիւններ ողջունեցին հեղինա. կաւոր առեւտրականն այս յուզիչ և մարգարէաշունչ վերջաբանը:

Գերապատիւ Լաթիէ տեղեկութիւններ տուաւ Արեւելի Ֆրանսական հաստատութիւններու արդի կացութեան մասին. ներկայացուց անոնց ինչպէս նաև թիւրքիսի բոլոր փոքրամասնութիւններուն դէմ ծայր տուած հալածանքը:

Բարունապետ Խարայէլ Լէվին ըսաւ թէ գթութիւնը ամէն կրօնք. ներքէ բարձր կրօնք մ'էր և կոչ ըրաւ Ֆրանսական ժողովուրդին որ չզլանայ իր նիւթական և բարոյական աջակցութիւնը Արեւելի գոհացում:

Պատուելի Ռոպէսթին մասնաւոր
բացուց իր խօսքը Հայերուն վրայ
որոնք, ըսաւ, բոլորովին անպաշտպան
են և, սոսկալի անարգարութեամբ
մը, ներկայիս յաճախ զրպարտուած:
Պատկերացուց Հայերուն զինուորա-
կան մասնակցութիւնը մեծ պատե-
րազին, ի նպաստ Դաշնակիցներուն,
Քրանսական, սիրիական, կովկասեան
ճակատներուն վրայ: Յիշեց Հայե-
րուն տրուած պաշտօնական խոս-
տումները որոնք ջուրը ինկան բոլոր:
Ամենէն վերջ խօսեցաւ Մօսկու
Պառէսը՝ հռչակաւոր գրագէտ, Բա-
րիզի երեսփոխան: Նա բացատրեց
թէ անսահման զիջումներու քաղա-
քականութիւնը թիւրքերուն հան-
դէպ: Հակառակ ըլլալով նախկին
դաշնագրերուն և դրական միջադ-
րային իրաւունքին, Պառէսը էր
նոյն իսկ թրքական շահերուն և կը
վտանգէր ճակատագրականօրէն աշ-
խարհի խաղաղութիւնը: Կրկին ու
կրկին չեղտեց թէ Յրանսան չէր
կրնար հրաժարի Արեւելի մէջ իր
դարաւոր իրաւունքներէն «ինչպէս
նաև իր պարտականութիւններէն»:
Հանգանակութեան մը ձեռնարկ
ւեցաւ ի նպաստ Արեւելի ջոհերուն
և ժողովը ցրուեցաւ ժամը 6½ին:

ՍԻՓԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Մաս մը գաղթականներ Հայաստան
փոխադրելու մասին Կ.պօլսի մէջ
սկսած բանակցութիւնները յաւաք
կը տարուին: Հայաստանի ներկայա-
ցուցիչ Տ. Մակինցեան ըսած է որ
հայ կառավարութիւնը կրնայ միայն
մշակելի թափուր հողեր տրամադրել
գաղթականներուն: Իսկ փոխադրու-
թեան և հարկ եղած հողային դու-
րիքներու և այլ նման ծախքեր չը
կրնար հոգալ հայ կառավարութիւնը
իր միջոցներու չափութեան պատ-
ճառով: Ուստի այդ ծախքերը պէտք
է տարբեր միջոցներով գոցել, որու
համար Կ.պօլսի հայկական մարմին
ները կը ջանան դիւրութիւններ
գտնել:

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴԱՍԵՐ

Ամեն անոնք որ կը փափաքին այս օտա-
րութեան մէջ իրենց մարմնի ազգային
լեզուն կենդանի պահել և զարգացնել մաս-
նաւոր դասեր անելով, պէտք է դիմեն
խմբագրութեան գրասենեակը, բացի կի-
րակիէ ամէն օր կէսօրներէ վերջ, և ծանո-
թանան պալմաններուն: Նաև կը տրուին
Քրանսերէնի մասնաւոր դասեր:

ԿԵՆՏԱՆԻ ԼԵՁՈՒՆԵՐ

Պէրից Սքուլ

Berlitz School — Marseille

76, Rue St. Ferréol. — Tel. 24-26

Մասնաւոր եւ ընդհանուր դասեր:
Դասաւանդութիւն ռպրոցի մէջ եւ թէ
ընտանեաց:

Հայ ժողովրդի մտաւորական եւ քաղական առաջնորդ-
ները, քիչ քաջաբաւութեամբ, եղած են դիւրաբաւական եւ պատրանք-
ներով շլացող: Անոնք քաղաքավարութիւնը շփոթած են զգացման
հետ եւ խաբուելով օտարներու փաղաքշական, հաճոյակատար
կերպերէն, իրենք ալ իրենց կարգին անգիտակցօրէն խաբած են
հայ ժողովուրդը թուլացնելով անոր մէջ ինքնավստահութեան եւ
ազգային հաւաքական գործունէութեան ջիղը:

Խորէն եպիս. Նար պէյի «ՀԱՅ ՄԵՌՆԻՆԻՔ» ոտանաւորը
մէկն է այն գմայելի ներշնչումներէն որոնք փորձարկուած ճըշ-
մարտութեան մը կնիքը ունին եւ անմահ են իրենց էութեամբ:

Գաղափարներ կան որոնք պէտք է միշտ կրկնուին, զի
միշտ այժմեական են եւ արժանի «ակնյիջի օղ» ըլլալու: Ինչպէս
պիտի յորդորէր հայ իմաստուն մամիկը: Եւ «Արմէնիայ» յաճախ
կը վերակոչէ «Հայ մեռնիք» ի նման չքնաղ ներշնչումները:

ՀԱՅ-ՄԵՌՆԻՆԻՔ

Ո՛չ, եղբարք, ո՛չ, օտարէն չըկայ յոյս:

Մի՛ աչքընիդ — մի՛ դարձնէք յայս յայն կոյս,

Օտարն թէն զձեզ սիրէ հիւրաբար՝

Օտարն՝ ա՛հ, միշտ է օտար:

Օտարն ձեր վիշտ կը դիտէ անգիտով,

Ի՛նչ փոյթ, որ դուք թափէք արցունք արիւնով:

Ով որ Հայ չէ՝ Հայու ցաւեր ան չըզգար,

Ի՛նչ կը խաբուիք անդադար:

Մի՛ դուք ձեր յոյս մի՛ աւանդէք օտարին,

Մի՛ խոր վերքերդ ցուցնէք անգութին:

Արգահատա՛նք կը յուսաք՝ օգնութիւն —

Ձեր կը ծաղրեն մերկութիւն:

Դիտեմ, ձեր բեռը ծա՛նր է ծանր, ո՛վ Հայեր,

Բայց կը կարծէ՛ք զայն վերջընեն օտարներ:

Թողէ՛ք դօտար, տըւէք եղբայր եղբր թե

Եւ զօրացէ՛ք անդեղէն:

Բախտը դարձեր է ձեզի դէմ թշնամի,

Մի՛ վհատիք, ցուցուցէք սիրտ Հայեցի:

Ձէ կարող բախտ յաղթել ազգին այն քաջի,

Որ բազդին դէմ մարտնչի:

Ձեր հայրերուն՝ ո՛չ շղթայք, ո՛չ սուսերներ

Ձը կարացին ընկճել ոչ միտք, ոչ սըրտեր:

Ինչո՞ւ ձեր սիրտ այսօր դողալ տըկար, հէք:

Ի՛նչ, այն քաջաց որդիք չէ՛ք:

Ձէ՛ք դուք որդիք այն դիւցազանց աննըման,

Որ հայրենեաց ճենճերեցան ի սեղան.....

Ձէ՛ք դուք որդիք այն մեծ Հայոց, որոց կեանք

Են մարդկութեան իսկ պարծանք:

Դուք որ ունիք ձեզ պատմութիւն մ'ազգային,

Որու վըրայ մեծ ազգեր իսկ նախանձին՝

Ինչո՞ւ այսօր մոռցած զԱնցեալ ձեր փառաց՝

Երանի՛ տաք օտարաց:

Օ՛ն, ով կ'զգայ ի սիրտ եռանդ և հոգի՝

Թողո՛ւ դօտար և մեր նախնեաց հետեի:

Մեր կեանքը հո՛ն է, ուր կրօնից մեր սեղան —

Սո՛յն է Հայոց վառարան:

Ամենուդ սիրտ՝ ըզգայ նոյն սէրն հայրենեաց:

Ամենուդ միտք թըռչի յօգուտ համազգեաց,

Ու ձեր լստին եղբօր ու ցաւ՝ միշտ

Ըզգացէք ձեր իբրեւ վիշտ:

Օտարին հաց մեզի սընունդ չէ՛ բնաւ:

Օտարին ջուր՝ ո՛չ, չի մարեր մեր ծաբաւ:

Մեզի կենաց տըւող և մեր պահապան՝

Է՛ Աւագան՝ Հայկական:

Այն աւագանն՝ այն հայութեան կընքատուն,

Ո՛հ չուրանա՛նք, եղբարք, յուսովք զազգազգիւն:

Եւ թէ մեր շունչ պիտի մարի վերջապէս՝

Թո՛ղ մարի յայն սուրբ կրկէս:

Թո՛ղ ամէնքս ալ ընդունի նոյն գերեզման,

Վաւելի նո՛յն էր ամենուս ալ օրըրան...

Հայ ծընանք մենք, Հայ ապրինք, Հայ և մեռնինք —

Օ՛ն, Հայ մտնենք և լերկինք:

ԽՈՐԷՆ ԵՊԻՍ. ՆԱՐԳԷՑ

ՀԱՅԵՐԷՆ ԳԱՐԻԶԻ ՄԷՁ

Փարիզի Հայոց Բարեգործական
ընկերութիւնը մեզ գրկած է 1922
թուականի տարեկան հաշուեկշիռը
որմէ կը տեղեկանանք թէ 26.000
Քրանզի գործառնութիւն մը ունե-
ցած է այս ընկերութիւնը որու
նպատակն է օգնել փարիզի կարօտ
Հայերուն: Միայն մէկ տարուան մէջ
18.000 Քրանզի օգնութիւն մը ըրած
է զանազան կարիքաւորներուն: Ուս-
տի կը խնդրէ որ բարեգործ Հա-
յեր, նկատի ունենալով իր կատա-
րած բարեգործական դերը օգնու-
թեան հասնին: Միութեան գանձա-
պահն է Տ. Ներսէսեան որի հասցէն է
17, rue Cadet. Paris
Իսկ պատուակալ նախագահն է
Փարիզի Հայոց Հոգևոր հովիւ Վրամ.
Հապուհ Տ. Վ. Քիւպրեան:

ԺԵՆԵՐԱԼ

ԿԱՍՏԱՆՏԻՆ ԿԱՄՍԱՐԱԿԱՆ
Officier d'Académie, Lieutenant Général
Ծն. 13 մարտի 1840 Նուխի.
Մեռ. 13 յունւարի 1923 Վիեն:

(Թարմ շիրմին պսակի փոխարէն)

(Շար. նախորդ թուէն եւ վերջ)

1920թ. դեկտ. 6ից ստանում եմ Նիսից
Նամակ Տիկին Գ.ից: Ազգանունն ու հաս-
ցէն վերելից գրւած: «Ազգանունն թող
չդարձանէ զեզ, սիրելի Տիգրան, ես նա
եմ... ևն.: Մի ամիս է, որ լսել եմ թէ
այս կողմերում էք և հազիւ այսօր միայն
իմացայ հասցէդ, անհամբեր սպասում եմ
ձեզ, հաղորդեցէք թէ երբ կգաք... ևն.:
Նամակ գրող տիկինը, այո՛, իմ հիմաւորը
բարեկամն է, Թիֆլիսի բարձր ընտանի-
քից, որին պատանեկական հասակից հա-
մաշուել էի, շատ մօտ էինք եւ յաճախ
հանդիպում էինք միմեանց մասնաւոր
իշխան Բէհբուժեանների (Պօղոս քէյ Տա-
տեանի փեսայ եւ աղջիկ) տանը: Համար-
եալ տեղիքս 30 տարի է, որ սրան էլ
չէի հանդիպել, ամուսնացել էր Ռուսաս-
տանում մի ժենեւայի հետ: Այժմ սա
այրի է, նոյնպէս տարագիր իր միակ դու-
տեր հետ, կորցրած հարստութիւնը:

Պատասխանում եմ տիկնոջը, որ դեկտ.
10ին ուրբաթ կէսօրից յետոյ 3 ժ. կայցելեմ
իրան: Մօնղէ կարօցի գնում եմ այդ
ժամին: Սիրալիր հանդիպում: Տիկինը
պատմում է, որ այստեղ է եւ Կ. կամ-
սարականը ու նա էլ է շատ փափագում
ինձ տեսնել. ապրում է իր դիմացը «Այ-
գաս-Լուէն» փողոցի վրայ: Ասում եմ,
հէնց իր մօտից այսօր կայցելեմ եւ նրան,
բայց դեռ խօսքս չաւարտած, կամսա-
րականը մտնում է: Նա արդէն տեղեկ
էր, որ այդ օրը ու ժամին ես պիտի այ-
ցելի տ. Գ.ին: Աւելի քան երկու ժամ
խօսեցինք: Ուրախ էր, որ ես անկուսակ-
ցական եմ եւ լստագայում իր մի շարք
նամակներում, որ բոլորն էլ թւահամար-
ւած մնում են մօտս, օր օրի վրայ աւելի
էր համամիտ հետս:

Որոշել էի, որ այստեղից հէնց որ դուրս
գամ, մտնեմ նախ պ. կամսարականի
հիւրանոցը, այցատուստ թողնեմ, ապա
գնամ կայարան: Սակայն կամսարականը
կանխեց մտադրութիւնս. նա հէնց դուրս
գալուց սիրալիր ընկերացաւ, փափագ
յայտնելով որ կուզեկցէ ինձ մինչեւ եր-
կամուրդու կայարան:

Մի շաբաթ յետոյ, դեկտ. 17ին նորից
գնացի Նիս, յատկապէս կամսարականին
այցի. ապրում էր երրորդական մի յետ

Գերմանիայի գերաւուած վայրերէն
կը շարունակուէի ածուխ արտածել
դէպի Յրանսա և Պէլճիգա: Սակայն
գերմանական ընդգդիմութիւնը հե-
տզհետէ կաւելնայ: Սիշտ Ֆրանսացի
զինուորներու և պաշտօնեայնեւու
վրայ յարձակումներ տեղի կունենան
փողոցներու մէջ և երկկուտեք վի-
րատորեալներ ու սպանեալներ կը
պատահին: Ուստի Յրաշսացիներ
ալ հետզհետէ կը գերաւն գերման
զորանոցները և զինաթափ կընեն
ոստիկան զինուորները և զինայրները:

Գերիւնի Ֆրանսացիները հետզհետէ կը քաշուին քաղաքէն և ատոր համար իսկ մեծ գոնարութեանց կը հանգիպին Գերմաններու կողմէ:

ՁԱՆԱԶԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Օտէսի աղահանքերու մէջ ալ խառնող բանւորները խռովութիւններ հանելով ընդհարումներ պատահած են և 40ի չափ գործաւորներ ապստամբ են:

— Անգլիական թերթեր կըսեն թէ հինգ քրիստոնեայներ ևս կախած են Ձմիւնի մէջ, իբր թշնամի բանակին հետ յարաբերութեան մէջ եղողներ ամբաստանուելով:

ՆՈՒՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԱՐՄԵՆԱԿԱՆ

Շնորհակալութեամբ կը յայտարարենք Արմէնիայի հրատարակութիւնը քաջալերելու համար մեզի հասած հետեւեալ նուիրատուութիւնները:

Լոնտոնէն Ս. Պաշտասարեան և որդի 41 ֆր., Ա. Արաշահեան և Ա. Պաշտասարեան 34 ֆր., Մ. Կ. Պաշտասարեան 12 ֆր.: Գանէն Պ. Շամբարեան 20: Մէնդ Լուիզէն Պ. Օւենան 20: Նոր Զուլայէն Յարութիւն Սահակեան 7½: Ափրիկեան Տրիպոլսէն Յարութիւն Փանոսեան 7:

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԻ ԲԱՐՔԵՐԻՑ (Գրեւծ Նոր Տարւոյ առթիւ)

(Շար. 29րդ Թիւէն եւ վերջ)

Մի քաղցրութիւն, մի խորհրդաւորութիւն կայ նոր տարւոյ առաւօտեան գիւղերում, զգացնել է տալիս որ մեծ դէպքեր ու փոփոխութիւններ է կատարելու և փոփոխութիւններ է կատարելու և փոփոխութիւններ է կատարելու:

Չմոռալ, ցարա սառնամանիքին, ուր ձիւնի հետ մեղմային լուրսիւն է առաւել ամէն կողմ, նոր տարին ազգաբարձ է հիւղերի մէջ քաշած ժողովրդեան, վերակենդանանալու և նոր կեանքի կոչելու: Թող ինչքան կուզէ, փիլ ցարա քամին, անի բուք բորան, նրանք՝ ողորմած նոր կեանքի չնայով և աւելնով, դուրս են գալիս անդամներով՝ ձմեռն իր բոլոր խառնութիւններով, գնում մինչև դատի բարձրացած ձեան միջին ճամբայ բանալով, փամ, աղբիւր կամ զրացնելիք ու բարեկամներ տուն, նոր տարի շնորհաւորելու:

Հարենքն ու աղբիւնքն արեւածագից առաջ արդէն գիւղի աղբիւրների մօտ քրքրում ու կղկղում են առաւօտեան լուրսի մէջ իրենց, իրենց իրենց ու ծիծաղ ձայնի ելեկներով: Կանգնած աղբիւրի մօտ առանձնակի ցրով ձեռք ու երես լանալով, առաւելում և կարմրում են՝ արհամարհելով դաման ձմեռայ խառնութիւնը: Յետոյ դէպի արեւիք նայում են, ուր ամպերը նոր են շառագունել: Գէմքերին խաչկեքով, իրենց ազդեցն են մրջյուն և զլուրացող աղբիւրի իր նման գոհարանութեան, փառաբանութեան և աղաչանքի բառեր են հասնում նրանց արաններին: Ազդեցն են սուրբ է, զինչ ու մաքուր արտի քարգման, որպէս ինչ ու գուլու է գիւղի

աղբիւրի զլուրացող ջուրը: Նրանց ազդեցնում հաւատքն անխախտ է, յոյսը՝ մեծ և սէրն անսահման: Անկեղծ սրտով և անսահման հաւատքով նրանք ազդեցնում են բոլորին համար, աշխարհի խաղաղութեան, մարդկանց բարօրութեան, հիւանդների և տան ջանքերի փրկութեան համար և յետոյ իրենց պարզ ու մաքուր սրտներում քողարկւած կանաչ յոյսերի և կարմիր երազների իրականացման համար...:

Ազդեցնել վերջացնելուց յետոյ իւրաքանչիւր հարս ու աղիկ աղբիւրի գուռի մօտ է կանգնում, հետը բերած հատիկը, գարին, երկաթն ու հացի կտորը ջրի մէջ ձգելով՝ ասում է.— «Առ հատիկ, տուր փատիկ (փայտ)»: առ երկաթ, տուր տոլլաթ (բախտ, հարստութիւն)»: առ գարի, տուր բարի. առ հացիկ, տուր ցախիկ::

Նրանք կատարում են այս սովորութիւնն ու թէ լոկ մի սովորութիւն կամ պարտաւորութիւն, այլ որպէս մի մեծ ծէս կամ արարողութիւն՝ երկրպագութիւն և մեծ հաւատքով կատարում են: Յետոյ դուրսը լրով լեցրած և 3—4 լուաչ հաց թրջելով մի շորի մէջ փաթեցնում և անուրիւն տակ դրած, դուրսն առած տուն են վերադառնում, որ անցնելին «թագա» լրով լացնել և մի մի կտոր թրջած հաց ուտեն: Ի՞նչ անուշ էր այդ թրջած հացը. մենք փորբերս մէկ մէկու ձեռքից էինք խում:

Նոր տարւան մի ուրիշ սովորութիւն էլ կայ: Որոշ տուն որ հիւանդ կայ, առաւօտեան արեւածագից առաջ թրջում ծառին վրայ են բարձրացնում, մի ուրիշն էլ կացինը ձեռքին բռնած կանգնում է ծառի բունին մօտ և հարցնում է վերինին.

- Ի՞նչ կ'ինես հոգ:
- Թուժ կուտիմ:
- Հիմայ ու թուժ:
- Հիմայ ու զո՞ղ:

Այս խօսքերի փոխանակութիւնից յետոյ վարինը կացինով մի քանի հարած խում է ծառի բունին, իբրև թէ հիւանդի սեղոյն է կտրում:

Մի ազգ կամ անհատ ճանաչում է աղբիւրի և մարդկանց մէջ, որպէս ազգ կամ նոյն ազգի զաւակ, իր ազգային առանձնատուկ լեզուով և զրականութեամբ, էլ աւելին նոյն ազգի ինքնուրոյն և աւանդական բարքերով ու սովորութիւններով: Մի ազգի պահպանման զիւաւոր հիմքերն են իր լաւ բարքերն ու աւանդութիւնները: Քանի որ մեծ ազգերն իրենց մանուկները դաստիարակում են ազգային աւանդութիւններով ու սովորութիւններով, ապա ո՞րքան մեծ է մեր պարտականութիւնը, երբ որ մի փոքր ազգ ենք և աննպաստ հանգամանքների բերումով ցրել ենք աշխարհի չորս կողմեր ու ուրիշ մեծ ազգերի մէջ լուծելու վտանգն է դաժակեան սուրբ պէս կախել մեր գլխին:

Քանի որ Հայ ենք ծնել, ապրել և զեռելի պիտի ապրենք, պարտաւոր ենք մեր մանուկ սերունդը դաստիարակել Հայութեան ինքնուրոյն ոգով ու աւանդութիւններով: Անշուշտ դաստիարակելիս, լաւ բարքերն ու սովորութիւնները արմատացնելով նրանց ուղեղում, վատը ջնջելու ենք:

ՀՐԱՏ

«ԱՐԵՎ» ԱՐՄԱՍԳԻՐԸ

1923 թ. Ա. կրտսմակի բաժնորդային է 20 ֆրանկ. (Ամերիկա 2 դոլար, Անգլիա 10 շիլին): Ուղարկել այդ երկրների դրամի չէքով:

Մեր հասցէն
Rédaction Areg, S. Hagopian
Eisenacher Str. 38 39. Berlin W. 30

ՆՈՐ ՍՏԱՑՈՒՄՈՒՆՆԵՐ

«Հայրենիք» ամսագիր. փետրվար 1923 Պոսթըն:

1922 նոյեմբերէն Պոսթընի մէջ հրատարակուել սկսած «Հայրենիք» ամսագրի թիւ 4ն ալ ստացանք: Հայ ազգային քաղաքական պատմութեան վերջին տարիներու իրադարձութեանց մանրամասն արձանագրութեամբ կզբաղի այս ամսագիրը որ կարեւոր պակաս մը կը լրացնէ հայ մամուլի ասպարէզին մէջ: Հ. Յ. Գ. հին ու նոր անուանի գործիչներ իրենց անձնական փորձառութեանց յուշագրութեամբ հաճելի և կրթիչ ժամանց մը կընծայեն ընթերցողներուն: Ամսագիրը որ կը բաղկանայ 96 մեծադիր ու խիստ գեղատիպ էջերէ, կուտայ և նկարներ հանրային և ալ գործիչներու: Ունի և գրական ընտիր կտորներ: Բաժնորդագրին է առանձին տարեկան 4½ տոլար արտասահմանի համար, իսկ «Հայրենիք» օրաթերթի հետ միասին 8½ տոլար տարեկան: Գիմել «Հայրենիք» օրաթերթի հասցէով. «Hairenik» monthly 13-15 Shawmut str. Boston Mass. (U. S. A.)

«Հայրենիք» Մանչէսթըրի հայ փախստականական հազուատեղէնի Փընտի. 1919-1922. Մանչէսթըր: Տպարան «Միւր» Թարեան Միաբանութեան, Ս. Ղազար. Վենետիկ:

(1919ին երբ զօրավար Անդրանիկ արտասահման եկաւ և անցնելով Մանչէսթըր, պարզեց հայութեան թշուառ վիճակը, Մանչէսթըրի մէջ կազմուեցաւ «Հայ փախստականական հազուատեղէնի Փընտի» Յանձնախումբ մը որ այժմ իր այնքան գնահատելի ու արդիւնաւոր գործունէութեան եռամեայ հաշուետուութիւնը կընէ հրատարակով ինչ որ քաջալերելի սկզբունք մէ, բարձր հանրային գործերու մէջ կիրարկելի: Փոքրիկ ակնարկ մը ձգելով այս հաշուեկշիւի վրայ, մարդ կը համոզուի որ նա իսկապէս հսկայական գործ կատարած է երեք տարուայ ընթացքին Հայաստան զրկելով մեծ քանակութեամբ հազուատեղէն և ալ առանձին պիտոյքներ որոնց պահանջը այնքան մեծ եղած է: Գիրքը ունի մաքուր տպագրութիւն մը և զարդարուած է բազմաթիւ ցուցանիշներով և գեղատիպ նկարներով որոնք կը ներկայացնեն Յանձնախումբի գործունէայ անդամներն ու պաշտօնատարները:

ԿԸ ՓՆՏՈՒՈՒՆ

Բնիկ Առանցիկ Կիրակոս Տիրացուեան, Տեղի Սուրբ Փէլեկեան որբանոցի նախկին տնօրէն. մէկ տարի առաջ Ֆրանսայի Ամիէն քաղաքին լուր առնուած է իրմէ, հազիւ 22 տարեկան է, մօրը անունը Մարի Կը ինգրուի իմացնել:

Mihra S. Nadjarian (pharmicien)
Rue Bab Idriss. Beyrouth (Syrie)

Հետեւեալ որբուհիները կը փնտեն իրենց ծնողքը, բարեկամներն ու ազգականները. Ստա Տիրայեան Դուռեան Բալուցի, Կարգուհի Չ/չաքեան Քարի Առեցի, Կիւլվարդ Հասայեան » » Զապէլ Միլոնեան » » Արարիկ, Բարբիկ Ստամբուլեան Կարին Շիւաբիտեան, Լուսինեան Կիրակոսեան Գիլ Շարացի, Սիրվարդ Զանգլեան » » Սեմի, Մարիամ Կարապետեան Խարբիզ Հիւսէյնի Վերդիկեաներու հասցէն է. Armenian Sea Side Orphanage. Sidon e/o N. E. Relief. Beyrouth (Syrie)

Տ. Արմենակ Հալէպեան ազատուած լաւով կը գտնուի Ֆրանսայի մէջ և կը փնտեն իր հօրեղբոր որդին Տիգրան Հալէպեանը: Գրել Աթէնքի Հայոց եկեղեցին հասցէով:

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐ

ԿԱՌԱՆԹ

Ժամացոյցի նորոգութիւն եւ առուծախ
Խաչեան և Սաթեմեան
48, rue de la République. Marseille

ՀԱՅ ՄԵՇ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌ
ԻՂԳԻԶԵՍՆ ԵՂՐ.
72, Grand' Rue. Marseille

Ունի ամէն կարգի ընտիր ու ճոխ նըպարեղներ, թարմ ու աժանագին: Լեզու չգիտողներու համար մասնաւոր դիւրութիւն կընծայուի: Ամէն հայ ուրիշին դիմել առաջ կրնայ անդամ մը փորձել և համոզուի: Վերջին գին, առանց սակարկութեան:

ՇՈՒՈՒ ԳԻՐԲԵՐ

— Մեր Խաչ, Տեղ. Մ. Սարգիս. 29րդ տպագրութեամբ եւ խորհրդանշական գեղեցիկ պատկերներով հատոր մը որ կը պարունակէ նորոգութիւն, նոր տարագրութեան յիշատակներ: 10 ֆր. (11):

— Վերջին տպագրութեամբ Տարեցոյց 1920ի. սիրուն գրք մը լինելով եւ պատկերներով զարդարուած. 5 (6):

Բարեկամութեամբ Տաղ. ՊԱՐՏԻԶ-ՊԱՆԸ Սիրայ եւ կեանքի ՊՕԷՄԵՐ. Թարգմանութիւն Հայկ. Թուրքական Վիլնիւս, Միլիտարնոյ տպարան 1922:

Համալեզուութեամբ հատոր մը փայլող Հնդկականութեան մասին: Կարող է ծառայել որպէս լեզուական օգնական: 10 ֆր. (11):

— K. J. Hasmadjian. — Histoire Moderne des Arméniens. Ծանօթ պատմութիւն այս ժամանակի Հայաստանի: Տպագրութեամբ Տ. Ս. Ժապար Մարտիկի մէջ հայտնաւորուած, խիստ արդիւնաւոր է եւ կարծէ որ ամէն Հայ կարող պիտի գտնուի կարգաւորելու տալ նախ օտարերէն որ միայն ճիշտ ճանաչող մեր խիտաւոր պատմութեան մասին: 10 ֆր. (11):

— Մարի Միլոնեան. — Իշխանութիւն Մարի (Թատերգութիւն հինգ արար). Թարգմ. Վ. Գեորգեան. (Աշխարհահռչակ Պէտրոսեան. Գաղափարական գրադէպի փնտռում գործերն է այն հատորը որ օժտուած է յաջող Խաչատուրեանի մը և շատ աժանագին է. 3½ ֆր. (4 ֆր.):

— Մարի Միլոնեան. — Անիմալիս քաղաքականութեան թատերգութիւն երեք արար. Թ. Վ. Գեորգեան. (Պատերազմի շրջանի յուշեր գրուած մը Պէտրոսեանի մէջ տեղի ունեցած): Գին 3 ֆր. 50 (4):

— Համալեզուութեամբ եւ արդի խորագրով անուանով
Religion. — L'Église DOSSIAN
Abonné: Gilbert 303, Marseille
Le Génie. — Les Églises CARRIÈRE.

Հայերն — Տպարան Մ. Փորթուգալեան
MARSEILLE. — IMPRIMERIE DU MIDI
19, rue de la Grande-Armée, 19